

GOSINZEANA

REVISTA ILUSTRATA SAPTAMÂNALĂ

□

REDACTOR: SEBASTIAN BORNEMISA

Anul III. — Nr. 37.

Abonamentul: Pe an 12 cor. Pe $\frac{1}{2}$ an 6 cor.
In străinătate 20 cor. □ Un exemplar 20 bani.

Orăștie, 21 Septembrie 1913.

† Aurel Vlaicu.

OCT 2019

ÎMPĂTURAT,

cu faldurile cernite de durerea zăbranicului, care le încătușă posibilitatea largei fălăiri și potolea sărutul razelor de soare, — așa a trecut steagul bințișenilor printre celelalte steaguri ale Conductului etnografic, pe cari purtătorii lor le săltau, adierea vântului le destindea ca pentru a cuprinde și a păstră apoi în crețele lor toată lumina și căldura acelei zile, de două ori: vesel și tragic de memorabile.

Cine a zis că nu acesta este simbolul vieții noastre naționale? Fiecare biruință a noastră, fiecare pas pe calea progresului, fiecare gest de admirație smuls de noi semenilor noștri, dela legendara nenorocire a meșterului Manole, dela fatalitatea revoltătoare petrecută pe câmpia Turzii, și până la nemărginita durere netrecătoare a aripilor sfărâmate de prietinosul, îmbalsamatul aier al văii Prahovei celei dulci, totdeauna etapele desvoltării noastre s'au însemnat prin jertfele cele mai istovitoare. Noi am plătit fiecare triumf cu preț înșutit!

Dar cine ar putea să se îndoiască, că nu este aceasta și taina tăriei noastre? Căci imensele dureri, cu cari ne îmbogățim rândurile de eroi și de martiri, ne consternează abea pentru câțeva vreme, sporindu-ne apoi avântul și îndârjirea, asemenea marilor răvăsări de ape, al căror nămol și valuri nu poartă numai nimicirea momentană a lucrurilor pe cari le întâlnesc în cale, ci totodată și forța unui viitor belșug apropiat, nebănuit. Conștiința acestui fapt, care nu stă în marginile puterilor omenești să fie schimbat, ne crește bărbăția, ne fertilizează adâncimile sufletului.

Și, totuș, astăzi suntem în prada celor mai chinuitoare dureri. Astăzi întrebările fără răspuns năvălesc cu o impetuositate amețitoare. Pentru ce a trebuit să ne zbiciuiască tragedia sorții noastre acum? Pentru ce să nu putem avea parte și noi odată de o serbătoare fără nouri? Pentru ce ne-a fost scris să ne vedem zdrobit cel mai drag simbol? Pentru ce și-au uitat munții noștri ocrotirea părintească de altă dată? Și pentru ce a trebuit să încadrăm în negru numele celui mai tare dintre noi? Da, da. Cu Vlaicu am pierdut cât puterea de muncă, cât rezultatele lucrării unui harnic rând de oameni: a murit un zeu...

Va veni și ea vremea, când ne vom gândi la Vlaicu ca la un învățător, ca la un suprem exemplu de muncă și de curaj, ca la o energie fără pereche, care toarnă în inimi încredere, avânt, conștiință: *divin desmortitor de suflete!* Astăzi însă, ne gândim numai la Aurel, la fratele nostru, și-l plângem cu lacrimi fierbinți, cu suspinuri adânci, cu dangăte de clopot, — cu toate semnele jellii noastre de oameni frânți și nenorociți...

I. Duma.

Jertfa unei mari idei. Vlaicu nu mai este! El a căzut jertfa unei mari idei care-l însuflețea de ani de zile: *De a trece Carpații în zbor*, venind din inima țării Românești, din capitala București, de-adreptul în Ardeal, ca sfântă solie a unor vremi ce nu se mai împedecă de hotarele trase azi între țări. Această idee l-a răpus!.. A plecat Sâmbătă în 13 Sept. n. din București, voind să vină peste Carpați, direct la Orăștie, în dragul seu Ardeal, având să sosească aici tocmai pe când ma-

rea de popor, Conductul poporal, se va afla pe Dealul-mic, unde și-a executat el mândrul zbor acum un an. A venit în zbor frumos pân' la Câmpina, la poalele Carpaților, — aci însă, vrând să se dea jos pe o pajiște din hotarul comunei Bănești, la o sucire prea repede a mașinei pe loc, pentru a o conduce la punctul dorit, mașina s'a prăbușit, căzând cu el la pământ și omorându-l!..

Înmormântarea lui Vlaicu, s'a făcut Mercuri, 18 Sept. în București, cu solemnitate ne mai văzută! Din ordinul M. S. Regelui el a fost decorat în sicriu, cu marea medalie „*Virtutea Militară*“, decorație ce se dă numai celor mai distinși soldați pentru serviciile patriei. Vlaicu a primit-o pentru serviciile aduse prin zborurile de recunoaștere în timpul campaniei în Bulgaria. A fost declarat de Mortul Națiunii și îngropat pe cheltuiala Statului român, cu onoruri. Asupra mormântului lui s'au făcut *zboruri* cu aeroplane, de colegii sei zburători din armata română. Au luat parte peste 100.000 de oameni la îngropăciune. Ca la moartea unui cap de țară! Afară de părinții și surorile sale, opt feciori din Bințiși au mers să-l petreacă la groapă, apoi delegați ai inteligenței noastre din Orăștie, Sibiu și Brașov. În Țară s'au pornit colecte pentru a-i ridica monumente: pe locul căderii, apoi la Iași, unde a zburat în vara trecută, și la București, unde i se va ridica monument comun cu a soțului seu, un ofițer, sublocotenet, mort și el ca și Vlaicu prin căderea cu aeroplanul. Redactorul nostru, dl S. Bornemisa, dus și dsa la înmormântare, va aduce amănunte și vederi dela această dureroasă ceremonie, care ne-a dat pământului pe cel ce mai mult se zbătea să se înalțe și să ne înalțe spre ceriuri!..

Vlaicu student la tehnică. Într-o studențime română din Budapesta se păstrează, ca tradiție, o notă luminoasă și interesantă din viața de student a martirului nostru dela Câmpina. O reimperspătam:

Înainte cu câțiva ani, doi studenți tehnici, români, bat străzile încurcate ale Budapestei, căutând cvartire. Urcă într-o mansardă din catul al patrulea. Îi primește o bătrână grasă, blajină. Chilia e convenabilă și băeții s'ar învoi. Se înțeleg între sine pe românește, ca să-i

Scrîtorii la războiu: Dnii E. Gârleanu și I. A. Basarabescu, sublocotenenti, mobilizați și duși și ei în rând cu toată lumea în campania contra Bulgariei.

poată da femeii vorbă hotărîtă. Dar atunci, dânsa trage cu urechea și le întrerupe vorba:

„Să am iertare, mă rog; dumneavoastră nu sunteți Români?”

— Ba da, Români, doamnă.

— Ei, atunci nu vă dau chilia. Hotărît: la Români nu mai dau cvartir!”

Băeții se uită mirați unul la altul.

„N'ai putea să ne spui, doamnă, nu fie cu supărare, — pentru ce nu mai dați chilia la Români?”

— Să vedeți, dlor, nu de răi, ori de altceva nu dau locuință Românilor. Că Români sunt altfel băeți buni și așezați. Dar am avut unul subțirel, cu ochii adânci, schinteietori, care se ținea tot de drăcii ne-mai văzute. Toată îmi umpluse casa cu șurube și cu oțele. Dela o vreme își făcuse un fluture mare, pe care îl ținea de sfoară și îl repezea prin casă. îi era prea strâmtă chilia și-l bătea de pereți. Dar mai ales, tot îmi sparse plafonul. la uitați, se văd și acum urmele găurilor, măcar cât m'a costat reparația! Unul tăcut, brunet, nu mai țin minte cum își zicea. Și de atunci am pus jurământ că nu mai dau chilia la Români...”

(al)

Sărbările

„Asociațiunii“ la Orăștie, ținute în 14 și 15 Sept., au reușit mai mult decât se putea aștepta în un an nepriincios pentru serbări și cheltueli, cum e anul de față. Ziarele sunt pline cu largi rapoarte asupra acestor serbări. Noi ne mărginim de data asta a accentua, că toată strălucirea și reușita lor, a fost ca un cântec duios de vioare cu surdina pusă pe corzi, care te mișcă, îți aprinde sufletul și totuși te trezești cu lacrimi în ochi lângă dulcea cântare. Surdina o pusesse pe suflete vestea grozavă a morții lui Vlaicu, care nu ne-a lăsat să ne putem veseli de toată strălucirea adunării și a serbărilor. Măreț a fost Conductul etnografic, defilarea comunelor, deschisă prin mândrul banderiu de Călăreți, urmați de fiecare comună cu călușerii sei și cu flăcăii, fetele, bărbații și bătrânii satului, dar înduioșătoare de tot a fost trecerea comunei *Bințiți*, satul lui Vlaicu, care venea cu steagul înfășurat și încins în fundă neagră, urmîndu-l oamenii din sat cu fruntea în pământ... Numai aici în oraș aflaseră zguduitoroa vestea, că altfel nici nu plecau de acasă... —

De toată lauda a fost *Expoziția Meseriașilor* și a „*Reuniunii femeilor române din comit. Hunedoarei*”, a cărei Atelier dela Orăștie a expus peste 50 de obiecte care de care mai de artă și mai de preț. Concertul „*Reuniunii de cântări*” a mulțumit pe toți, iar pe înțelegătorii de artă muzicală i-a răpit cântarea măiastră la pian a dsoarei *Cella Delavrancea* și a dnei *Veturia Triteanu*. — Ședințele „*Asociațiunii*” au fost ținute la nivel, ca discuții, ca hotărâri, ca îndrumări nouă. Conferințele

dlor profesori Dr. *Radu* și Dr. *S. Dragomir*, pline de merit științific literar. — Totul a fost bine. Și rezultatul material mulțumitor: „*Asociațiunea*” a adunat la Orăștie, în așa un an slab, 7.319 cor. În un an bun economic, ar fi dus 10—12.000.

Amănunte, din multele și interesante și vrednice de remarcat ce s'au observat în firul acestei adunări și a sărbărilor din jurul ei, vor urmă în „*Cosinzeana*” în numerii viitori, — căci acest număr să scoate în absența redactorului ei, care a alergat și dsa la București, cu delegația Orăștienilor, și mai ales ca trimis al „*Cosinzelei*” și al foilor naționale de aici, la înmormântarea lui *Aurel Vlaicu*! După întoarcere, va aduce, în numărul și numerii viitori, amănunte și vederi dela adunarea „*Asociațiunii*”, dar mai ales amănunte și ilustrațiuni dela înmormântarea lui *Aurel Vlaicu*!

□ □ □

Din tehnica zborului natural.

Omul, decînd s'a ivit pe planeta noastră, întotdeauna privea cu admirație și cu un fel de dor la zborul ființelor înaripate, cari își străbat împărăția cu atîta ușurință, la aparență stăpînind văzduhul la perfecție.

Zborul acesta îndeplinit cu atîta siguranță, eră ținta preocupărilor cari angajază spiritul omului. Fără motoare, fără puterea explozivă a gazelor, aerul numai cu ajutorul unei perechi de aripi, ...și în chipul acestei să plutești ca o pasăre înfruntînd cu puțină trudă valurile de aer de pe deasupra munților și văilor și apelor.

Astăzi visul de veacuri a omului

Din pustirile războiului din urmă După retragerea Bulgarilor din orașelul Negotin, Turcii se întorc acasă, și iaca ce află: pustiu și ruină, par'că n'au trecut pe-aici oameni și încă creștini, ci sălbateci din cea mai meagră Africă!...

s'a izbândit, — în parte. A ajuns să stăpânească văzduhul, însă nu cu ajutorul unor simple bătaii din aripi, ci cu ajutorul tehnicii și ingineriei, așa încât acum asistăm la succesul binemeritat al unui titan încăruntit și suntem martorii unei noi epoci de comunicație.

Învelitoarea pământului băjbăie de aeroplane, dovadă a nizuințelor fără astâmpăr și a curajului omenesc, însă pe departe nu e zborul, pe care ni-l arată natura la atâtea și atâtea pilde. Adevărata taină a zborului încă nu ne-a desvâlțat-o natura, cu toate pregătirile, șuruburile și motoarele ce le avem. E o taină, ce o avem înaintea ochilor zi de zi, o taină cu care lumea pasărilor ne zboară pe dinaintea nasului și totuși încă n'am putut desprinde vâlul acesta al naturii.

Părerile de până acum asupra zborului natural izvorăsc din teze, că pasărea se urcă în aer prin *lucrarea organică* (bătaia aripilor), ceea ce reclamă o *putere* foarte mare.

În înțelesul acestei propoziții, anii din urmă ne-au dat aeroplanele, cari sunt înzestrate cu motoare de 50 și mai multe puteri de cai, pentru-că cu ajutorul elicelor să atingă o iuțeală orizontală considerabilă și cere apoi la rândul său să facă posibilă urcarea și progresarea în aer. Elicea corespunde cu bătaia aripilor, motorul cu puterea musculară, iar fețele aeroplanului cu aripile unei pasări.

Așa ar fi să fie. Să știe însă că la zburătoarele mai mari bătaia aripilor poate lipsi cu totul și cu toate acestea pot zbură în sus și înainte. Dovadă sunt de pildă cercurile descrise de cocostârci.

Mai departe cocostârcul atunci când se înalță nici decât nu face impresia că ar săvârși o lucrare unită cu forțe mari. Dacă am lipsi însă un aeroplan de elice, sau — ceea ce e tot una — dacă încetează motorul a funcționa, imediat dispare și iuțeala orizontală, condiția neapărată a zborului, și urmarea e că aeroplanul se prăbușește sau în cazul

cel mai bun se îndreaptă cu repeziciune mare spre pământ.

Pasărea nu se prăbușește însă, nici chiar atunci când nu bate din aripi ceasuri întregi, cum e spre pildă la *albatroși*.

Aceasta dovedește, că zborul pasărilor mai mari nu depinde de o prestație organică, dimpotrivă că trebuie să fie de natură *mecanică*. Mai mult, putem chiar constata, că cu cât crește mărimea și greutatea ființelor zburătoare, cu atât scade bătaia lor din aripi până la dispariție. Musca își vibrează aripile sale de membrane fine de peste 400 de ori într'o secundă, albina cam de 190 de ori, paserile mai mici bat din aripi cam de 5—12 ori, corbi, etc., cam 1—3 ori pe secundă, cocostârcii, vulturii și *albatroșii* pot exista chiar și fără bătaia de aripi. Zborul acesta *mecanic* face ca aripile să apară ca niște aparate ce își îndeplinesc funcțiunea în înțelesul legilor naturale, la cari rola principală o are gravitatea, respective greutatea proprie a animalului.

Albatrosul care e cel mai greu zburător și care se leagănă în zborul cel mai elegant și mai de durată, cântărește de patru milioane de ori mai mult decât o *muscă*. 12 kg. față de trei a miia parte dintr'un gram.

Și dacă natura a creat în seria aceasta uriașă a zborului natural cu un pond de la trei miligrame începându până la 12 kg. și cu o față de câțiva milimetri pătrați până aproximativ la un metru pătrat atâtea și atâtea mii de feluri de zburat, de ce am dubita oare, că putem trece limitele acestei serii, cu alte cuvinte că ar putea exista, și că în vremurile preistorice probabil au și existat, fi-

Boccaccio Giovanni, mare scriitor italian, întemeietorul presei și al nuvelei italiene. Născut la 1313, ăstan a fost sărbătorită împlinirea alor 600 de ani dela nașterea lui. S'a făcut celebru mai ales prin scrierea sa „Decameron”, sau 100 nuvele, cari sunt ținute drept clasice. Zice că în timpul unei epidemii 3 tineri și 7 fete s'au retras într'o vilă de-aproape de Florența și acolo a spus fiecare în 10 zile câte o poveste; acestea ar fi cele 100 nuvele ale lui, — foarte frumoase, cari l'au făcut nemuritor. — Cum nu va fi azi literatura italiană așa bogată și puternică, dacă înainte cu 600 de ani aveă scriitori cari și azi sunt admirați de-o lume!...

ințe zburătoare, cari cu greutatea lor întrec pe om?!

Fiindcă pondul unui om puternic e abia de 5—6 ori mai mare decât a celei mai mari zburătoare de astăzi, n'avem decât să ne imaginăm aripile acesteia mărite într'o măsură convenită spre a obține o mașină de zburat pentru noi.

Natural că cu modul acesta ar trebui să abandonăm total sistemul de până acum al aeroplanelor și să ne alăturăm în schimb la un sistem, a cărui material să reprezinte o copie a penelor. Atunci ne-am apropiat de resolvirea tainei, am înțelege încâtva principiul mecanic al zborului pasărilor.

Cine nu a admirat oare ciocârliă, când își spune cântecul gălăgios

Villa Schifanoia de lângă Florența, în care spune Boccaccio că s'au refugiat de epidemie feciorii și fecioarele cari au povestit classicele lui 100 de nuvele...

și se înalță aproape drept cu iuțea nebună cătră cer, ca și cum s'ar cătără pe vânt? Cu câtă putere e nevoită să-și umfle plumânile pentru ca cei de jos să-i audă atât de bine bucuria descărcată în trilluri la înălțimi atât de mari? De unde ar mai scoate încă putere și pentru zbor și pentru urcatorul cel repede, dacă ar fi să fie mare?

Acesta e un exemplu, dar sunt atâtea și atâtea altele, cari întăresc convingerea, că zborul tuturor înaripatelor e de natură *mecanică*. Altcum cum ar putea zbură pasările călătoare într'o singură zi până prin Egipt, dacă zborul ar fi de natură *organică*?

Legea aceasta mecanică a zborului, care face posibil zborul tuturor insectelor și pasărilor prin faptul, că silește gravitatea la o prestațiune dictată de mecanismele aripilor, legea aceasta, zic, trebuie să se poate realiza și cu material artificial. Iar dacă va succeda, atunci se va izbândi cu adevărat — nu numai în parte — visul de mii de ani al neamului omenesc, de a zbură prin aer „*asemenea pasărilor*“, atunci va ajunge omul adevăratul stăpân al văzduhului.

— Prel. „Naturfreunde“.

T. L. Blaga.

□ □ □

Criminală și poetă.

Din procesele criminale cari s'au judecat în timpul din urmă în Franța, unul dintre cele mai interesante a fost desigur acela al Dșoarei Alice Crespy. Această scriitoare și-a împușcat amantul, pe abatele Chassaing. Grație unei mize în scenă, dibace însă, ea a putut să declare că prelatul francez s'a sinucis. Nici viața, nici apucăturile abatelui Chassaing nu explicau acest act disperat. Dșoara Crespy a fost judecată în orașul Agen. Dovezile materiale ale crimei ei au lipsit. Ea a fost achitată.

În schimbul probelor materiale însă, există nenumărate probe morale, cari au convins lumea de vinovăția ei. Dar în Franța, juriul e de un cărd de vreme de o indulgență condamnabilă față de criminali, și mai ales de femei. Trei procese răsunătoare: al dnei Bloch, care și-a ucis rivala, al dnei Lamberjak care și-a împușcat soțul și al drei Crespy, care și-a asasinat iubitul, s'au sfârșit toate cu achitarea celor vinovați. Căzul drei Alice Crespy e cel din urmă și cel mai răsunător. În loc însă să se retragă în umbră ca o vinovată ce este, dșoara Crespy își exploatează astăzi tristul renume, anunțând omenirei că este pe cale de a scrie o carte în care va zugrăvi în amănunt legăturile ei cu abatele Chassaing, precum și perfectă ei inocență.

Crima ei a avut loc astă primăvară, și achitarea cu câteva săptămâni mai târziu. Astăzi, dșoara A-

lice Crespy a părăsit orașul ei natal și a venit să se stabilească la Paris. Reporterii ziarelor parisiene s'au și grăbit s'o intervieweze, să-i publice potretul și se anunțe lunei viitoare ei operă. Trăim într'o epocă mizerabilă într'adevăr! Astăzi criminalii sunt aceia cari se bucură de cea mai simpatică reclamă. Publicul se interesează de ei cu un interes binevoitor. Și când criminalii mai sunt și femei care-și zic scriitoare, pot fi sigure că vor dobândi renume și bani. Editorii, pe cari oamenii de talent nu-i interesează, deschid larg ușile lor criminalelor achitate. Așa, dșoara Alice Crespy ne anunță pe calea ziarelor, că de pe acum a încheiat un contract foarte avantajos, cu unul dintre cei mai importanți editori parizieni.

Să le fie de bine și uneia și celuilalt! De vină nu sunt ei, ci publicul care le primește opera cu o bunăvoință demnă de o cauză mai bună. Dar faptul acesta ne arată mai ales haotica reclamă de care este nevoie astăzi pentru a reuși. Această mentalitate antipatică ne-a sosit din America. După ea, ori ce duce la succes, când publicul a pus în curent: însăș crima — mai ales crima! Ce însemnează acest simptom? Că omenirea a uitat să mai judece prin sine însăș, că în goana nebună care caracterizează existența contimporană, nu avem vreme să analizăm nimic, să discernem nimic, și că primin drept bun tot ce ni se dă cu sgomot. E lesne de închipuit unde vom ajunge dacă lucrurile se vor continua astfel, și, din păcate, nimic nu ne face să prevedem o schimbare.

Dar mai trist este faptul că toate aceste glorii mizerabile cari constituiesc viața unor Alice Crespy sau doamna Bloch, constituiesc un teribil stimulent. Există de sigur ambițioși, cari doresc să se pună în evidență cu ori ce preț, și cărora pilda acestor femei le înșulă o poftă de a imita, grozav de primejdioasă. Mediocritățile literare în Franța și aiurea sunt tocmai acelea cari posedă o mai tenace dorință de a reuși. Cartea dșoarei Crespy și succesul pe care de sigur îl va avea, le va inspira ideea de a procedă la fel. O crimă mai mult sau mai puțin nu e făcută să înfrângă bizara indulgență a juraților. Viitorii asasini și asasine — căci este vorba mai ales de femei — vor fi achitate la rândul lor. Și la rândul lor vor tipări o carte sen-

August Bebel, renumitul șef al partidului social-democrat german, mort în vara asta în Elveția în etate de 73 ani.

zațională, după ce vor fi interviuați de reporteri și după ce zările mari le vor publica portretul. Este așa de ușor să reușești azi în Apus, când ești dotat cu îndrăzneală și când scrupulele de conștiință îți lipsesc cu desăvârșire.

Ne revoltă mai ales obrăznicia criminalilor de măsura dsoarei Alice Crespy. Această femeie, care scrie și publică versuri, are de gând nici mai mult nici mai puțin decât să acuze, să înzulte, să stropească cu noroi pe oamenii onești cari au veștejit purtarea ei, în epoca în care i-a avut loc procesul. Și de sigur că publicul imbecil îi va împărtași dușmăniile. Ceea ce însemnează că, pe cât de ușor și de simpatice e rolul criminalilor în ziua de azi, pe atât de greu și de reprobate și de om cinstit și cu frica lui Dumnezeu. Afară de aceasta, dsoara Crespy s'a angajat, după cum vă spusei, să etaleze cu complezanță relațiile pe cari le-a avut cu abatele Chassaing. Și publicul va sorbi cu deliciu proza ei plină de păcate.

Să nu credeți că publicitatea aceasta anormală și plină de roade neașteptate, are loc numai în Fran-

cia și în Paris. Vă spusei că leagănul ei este America. În toate țările și orașele mari ale apusului european, ea crește și înfloarește. Existența zorită din ziua de azi, această goană neîntreruptă după bani, pe care o vedem în epoca noastră dela mare la mic, nici nu putea da naștere la o astfel de mentalitate. Era automobilelor și a aeroplanului este o eră de rezeziune extremă, în care reușești nu atât prin răbdare și muncă, cât prin lovituri neașteptate și violente. Că morala acestor mijloace este tristă, nici vorbă; dar „ea este așa cum este, și ca dânsa suntem noi.“

F. N.

□ □ □

Caracterizarea femeii la deosebitele popoare.

O revistă germană aduce un interesant articol despre însușirile caracteristice ale femeilor la deosebitele neamuri, din care dăm în resumat următoarele:

Femeia germană se poate caracteriza bine cu următoarea povestire: La asediarea orașului Weinsberg, când Conrad III. a făcut să capisuleze această cetate, toți oamienii au fost condamnați la moarte, pentru rezistența ce au arătat-o față de împărat, și numai femeilor li s'a conces să iasă libere din oraș, ducând ceea ce au mai prețios cu ele. Una dintre femei a eșit din oraș, ducând în spate pe propriul ei bărbat. Germania are cele mai bune mame de familie, cari să ocupă cu căldură de fericirea casnică și de educația copiilor, afară de aceea se interesează cu deadinsul de tot ce e frumos și bun, stă în locul de pază pe câmpul literaturii și al artei, care e izvorul progresului intelectual și moral. Educația doamnei germane e pronunțată, pentru a formă din ea o femeie bună. Bucătăria, aranjamentul în casă, bunăstarea familiei, sunt pentru ea tot afața studii femeinice, cărora se dedică din tot sufletul și cu toată căldura inimii ei de mamă.

Femeia franceză, fie că locuiește într'un splendid palat, sau într'oumă căsuță, e întotdeauna svelță, drăguță, plină de viață, *bien coiffée*, *bien gantée* și *bien chaussée*; poate să fie cam exagerantă, dar nu vul-

gară și fie ea chiar și o modistă numai, în scurt timp poate avea ocaziune de a frecventă saloanele aristocraților, de ași însuși toate manierele de o cucoană mare. Scopul ei principal e acela, de a plăcea bărbatului ei, pentru un timp nedeterminat, și voește să-i fie prietina lui, confidenta lui, și, în senzul cel mai rafinat a cuvântului, amanta lui. Când femeia franceză își face toaleta, care ține întotdeauna mai multe ceasuri, nu voește să fie văzută nici chiar de bărbatul ei, înaintea căruia voește să apară frumoasă.

Tipul ideal a *femeii engleze* nu există, fiindcă în Anglia sunt trei elemente antagoniste: aristocrația, clasa de mijloc și clasa muncitoare.

Femeia muncitorului e o mamă de familie, asemenea anticului tip teutonic. E o găzdoae îndemânată și o bună menajeră, are mulți copii, cărora cu o căldură de mamă le câștigă subzistența. Femeia burghezului are aspirațiuni foarte mari: sună pianul, prezidează cu demnități la toate actele vieții casnice și procuează regulat, la anumite intervale, jumătatea sa de duzină de copii; are o cultură mediocră, dar pentru revanș nu se ocupă cu afacerile bărbatului ei și se mulțumește cu administrarea banilor asigurați pentru spesele domestice. Femeia ideală a aristocrației engleze nu există, fiindcă aristocratul englez n'are ideale: el e născut a fi cinic, de un cinism mondial, pozitiv, sprinten. Dintre conjugi merge fiecare pe străzile lui și foarte adeseori se întâlnesc la... curtea de divorț!

Statură de mijloc, picioare și mâini mici, păr negru, culoarea feței brună, ochi adânci, melancolici, vioi, arcuți de niște sprâncene lungi, iată figura caracteristică a *femeii spaniole*. Educația ei nu nimicește cunoștințele practice religioase. Dansează cu foc *maleguenna* și *sevillana*, cântă cu sentiment *seguidillas*, acompaniându-l cu castagnette și cu ghilara. Arta iubirii e pentru ea o știință. Telegramul... fără fir nu are secrete pentru fidanța spaniolă.

Femeia italiană e afectuoasă cu bărbatul ei, e capabilă de orice sacrificii pentru el, e animată de un spirit de abnegație, care nu este în nici o femeie de altă rasă, dar totuși... are două defecte mari: e geloasă, de o gelozie vulgară și plictisitoare pentru bărbat, care plictiseală să sfârșește prin a se simți bine atunci, când e afară din casă.

Doamna *scandinavă* are unele în-
deletniciri foarte libere. O doamnă
norvegiană, întrebată fiind, declară,
că nu e nimic curios în aceea, a
le preumbla noaptea, înfovărășită
de persoane de ambele sexuri și a
râs în fața celui care a înfreat-o,
și care i-a făcut femeii câteva
observări asupra sistemului accep-
tat de a conversa atât de liber cu
oamenii.

Femeia americană e foarte dă-
coasă și adeseori face us de oare-
cari nuanțe, pentru a fi scuzat
acest moft al ei.

Femeia turcă e un papagal în
colivie, e o unealtă a căsiei, e o
prizonieră fără de o dragoste într'a-
devăr simțită, fără de ideale, fără
de o altă cultură. Se nizește sin-
gură a se face plăcută domnului ei,
și își petrece timpul mâncând dul-
cețuri, ocupându-se — dacă apar-
ține unei clase mai înalte — cu fle-
căriri și intrigă.

Femeia japoneză mică, svelță,
plină de iubire, e de un caracter
îngeresc, este tipul abnegației, al-
truismului, delicateții, pacienței; po-
sede în gradul cel mai înalt sen-
timentul datorinței și a credinței.

Multe puncte de contact are cu
ea femeia chineză, dar la aceasta din
urmă să vede opresiunea și sclă-
via. E ignorantă, dar blajină, umilă
și tolerantă. O familie chineză con-
sideră ca o rușine nașterea unei
copile și în aceasta vede o pe-
deapsă a Ceriului. Într'adevăr de
câteori sunt o pedeapsă a Ceriului
și femeile europene!...

Val. Crișianu.

□□□

Amorurile scorpiei.

Francia a descoperit acum câțiva
ani o nouă glorie națională, un nou
savant care, deși cunoscut de multă
vreme de savanții din străinătate, to-
tuș în țara sa nimeni aproape nu-l
știă. Acesta e entomologul *J. H. Fabre*, „observatorul neîntrecut” cum
îi zicea ilustrul Darwin, „Virgilul in-
sectelor”, cum îl numește astăzi cu
mândrie Edmond Rostand.

Într'adevăr, bătrânul savant care
numără astăzi 89 de ani, a trebuit
să aștepte cam mult, i-a trebuit o
jumătate de veac de lucrări științifi-
ce de cea mai mare valoare, până
să i se consacre rarul său talent. O
viață întreagă de savant închinată
cu ardore studiului insectelor, vie-
ței și obiceiurilor lor, a microcosmu-
lui atât de pasionat și de misterios

ce mișună la picioarele noastre, în
jurul nostru, pe câmp, în apă și în
aer! Astăzi toată Francia se măn-
drește cu Fabre, personalități din
lumea științifică, savanți cu renume
european vorbesc cu respect și vene-
rație de acest moșneag, prietinel
gângăniilor.

Observațiunile sale se găse-
sc strânse în vreo zece volume întitu-
late: „*Souvenirs entomologiques*”, de
unde publicăm și noi articolul ce
urmează:

„*Scorpia neagră* e răspândită în
cea mai mare parte a Europei me-
ridionale și cunoscută de toți. Îi plac
locurile întunecoase în apropierea lo-
cuințelor noastre. În zilele ploioase
de toamnă, scorpia pătrunde până la
noi, ajungând uneori și în așternu-
tul patului. Această gângănie des-
gustătoare, ne face mai mult groază
decât rău. Deși vizitele ei sunt des-
tul de dese în locuința mea, totuș
nimica grav nu s'a întâmplat.

Pentru a putea observa în inti-
mitate obiceiurile lor, am azeșat câți-
va prizonieri într'o mare colivie cu
giamuri, așternând țărână și punând
și bucăți mari de hârburi și câteva
țigle cari să le slujească de vizuini
și refugiu. Sunt în total
vreo 25 de scorpii.

În Aprilie, când rân-
dunele se întorc și când
răsună cele dintâi note ale
cucului, o revoluție se pe-
trece printre scorpiile
mele, până atunci atât de
liniștite.

Începând de pe la mij-
locul acestei luni, în toate
serile, între ciasurile 7 și
9, animația e foarte mare
în palatul lor de sticlă.

Imediat după cină, toți
ai casei dau fuga într'a-
colo. O laternă, atârnată
în fața coliviei, ne îngă-
due să urmărim evenimen-
tele. Aceasta e distracția
noastră, singurul nostru
spectacol după o zi în-
treagă de năcazuri. În a-
cest teatru reprezentațiile
sunt atât de interesante
că, îndată după aprinde-
rea laternei, mic și mare
ne adunăm cu toții aici,
toți, până și Tom, cănele
casei. Indiferent față de
isprăvile scorpiei, ca un
adevărat filozof, Tom se
culcă la picioarele noas-
tre și dormitează — dar
numai cu un ochiu, cela-

lalt mereu deschis, supraveghiând
asupra amicilor lui: copiii.

În apropierea giamurilor în zona
discret luminată de laternă, imediat
se formează o număroasă adunare.
De pretutindeni se adună una câte
una scorpiile cari, atrase de lumină,
părăsesc locurile umbroase și vin să
se bucure de iluminarea laternei.

Însemnez aici câteva observațiuni
făcute în mai multe rânduri, pe cari
le notez în ordinea în care au fost
făcute.

*Primele declarații de amor. — Preumblări
sentimentale.*

Dar ce-i asta? Două scorpii stau
față în față, cu ghiarele întinse și
degetele înlănțuite. Sunt străngeri
de mână amicale și nu preludiviu de
luptă, căci cei doi tovarăși se poartă
unul față de celalalt în modul cel
mai prietinos. Sunt de sexe deose-
bite. Unul e pântecos și întunecat,
aceasta e femeia; celalalt e, relativ
subțire și de culoare mai deschisă,
acesta e bărbatul. Cu coada încolă-
cită cu oarecare eleganță, perechea
se plimbă dealungul geamlăcului.
Bărbatul e înainte și pășește d'an-
dăratele, domol, fără a tradă o re-

Deșertăciune omenească. Indian bătrân, care și-a adunat
prin ani salbe peste salbe de podoabe: Nu-s altceva
decât 300 de petri rotunde pe cari el le-a putut sfredeli
și înșiră, — și pe cari le-a lăsat la moarte drept reli-
cuii foarte prețioase familiei...

zistentă invinsă. Femea urmează supusă, față 'n față cu antrenorul ei, înlănțuți ca doi îndrăgostiți.

Preumblarea are uneori popasuri, fără însă să se schimbe modul lor de îmbrățișare; apoi continuă când pe partea asta, când pe cealaltă, dela un capăt la celalalt al coliviei. Nimic nu arată spre care țal năzuesc în plimbarea lor. Hoinăresc fără nici o grijă, fără scop, făcându-și fără îndoială, ochiade.

Tot astfel, duminica, în satul meu, după vecernie, tineretul se plimbă dealungul gardurilor, fiecare cu drăguța lui.

Uneori scorpionii apucă într-o parte. Intotdeauna bărbatul hotărăște de noua direcțiune. Fără a da drumul, bărbatul se întoarce grațios și se așează alături de tovarășa sa și cu coada o desmeardă pe șira spinării. Cealaltă rămâne nemișcată.

Un cuib de amorezați. — Însfârșit singuri.

Însfârșit, spre ora zece, o schimbare are loc.

Bărbatul a ajuns lângă un hârb, al cărui adăpost pare că-i convine. El dă drumul tovarășei lui, dar numai de o mână și ținând-o bine cu cealaltă, zgârâie cu ghiarele și mătură cu coada. O grotă se deschide. Scorpionul pătrunde înlăuntru puțin câte puțin, fără violență, trage pe răbdătoarea lui tovarășe. Curând amândoi dispar. Un bulgăraș de nisip astupă intrarea. Îndrăgostiții sunt singuri. A-i turbură ar fi o necuviință. Și cine știe dacă n'aș zădărnici totul, dacă aș vrea să văd imediat ceea ce se petrece înlăuntru. Lucrurile vor dură poate până noaptea târziu și lungile vegheri apasă greu asupra celor 80 de ani ai mei. Picioarele mi se moaie, simt nisip în ochi. Trebuie să dorm.

În căutarea unui local mai potrivit.

10 Maiu. Pe la ceasurile 7 sara, cerul e acoperit, semne de ploaie torențială. Sub unul din hârburile coliviei cu geamuri, o pereche stă nemișcată, față 'n față, și ținându-se cu degetele.

Cu precauțiune dau la o parte hârbul și-i las descoperiți pe îndrăgostiți, ca să pot mai cu ușurință urmări întâlnirea lor. Întunerecul se lasă și nimic, după cum pare, nu va turbură calmul locuinței lipsită de acoperiș. O ploaie repede mă silește să mă retrag. Sub adăpostul coliviei, ei n'au de ce se teme.

Un cias după aceea, ploaia încetează și eu mă întorc la scorpilile

mele. Au plecat. Și-au mutat domiciliul sub o țiglă de alături. Mereu cu degetele înlănțuite, femeia e afară și bărbatul înlăuntru, pregătind culcușul. Din zece în zece minute toți ai casei vin să observe mișcările lor: e păcat de perdut momentul potrivit împerechierii, moment ce-mi pare apropiat.

Zădarnică așteptare! Cătră ora 8, perechea, negăsind nici un culcuș convenabil, începe din nou pelerinajul.

O țiglă a fost găsită care, în sfârșit, le place. Întâi intră bărbatul, de astă dată, fără a slobozi o clipă pe tovarășa sa.

Câteva lovituri de coadă și camera nupțială e preparată. Trasă încetșor de amantul ei, scorpia pătrunde și ea înlăuntru.

După vreo două ore, îi vizitez iar, crezând că au avut destulă vreme pentru a sfârși cu preparativele. Ridic ciobul. Îi găsesc în aceeaș poziție: față 'n față, mână 'n mână.

Astăzi nu cred să pot vedea mai mult.

Din aceste observațiuni două fapte sunt de reținut:

După preumblările de logodnă, perechea are nevoie de misterul și liniștea unui adăpost. Niciodată nu fac dragoste în plin aer, printre mulțimea gălăgioasă, în văzul tuturor.

Șapte de amor. — Desmerdări și jurăminte de credință.

12 Maiu. Ce ne va aduce ședința de astăsară? Timpul e cald și cald, propice aventurilor amoroase. Zăresc o pereche de înamorați. De astădată bărbatul e cu mult mai subțirel ca pântecoasa lui iubită. Totuș, prichindelul își îndeplinește cu vitejie rolul.

D'andăratele, cum e obiceiul, și cu coada ridicată ca o trompetă, el o plimbă pe groasa lui jumătate, în jurul pereților de sticlă, făcând de câteva ori înconjurul coliviei.

Popasurile sunt frecvente. Atunci cele două frunți se ating, se înclină puțin la dreapta și la stânga, ai zice că și șoptesc ceva la ureche. Labele de dinainte se mișcă în desmerdări febrile. Ce și spun oare? Cum s'ar putea traduce în vorbe epitalamul lor tăcut?

Toți ai casei vin să vadă curioasa înlănțuire pe care prezența noastră n'o turbură întru nimic. Priveliștea e fermecătoare și expresiunea nu e de loc exagerată.

Pe jumătate străvezii și lucitori la lumina laternei, ei par sculptați

într-o bucată de chilimbar galben. Cu brațele întinse, cu coada ridicată în superbe rotocoale, cu mișcări domoale, se preumblă cu pași măsurati.

Nimic nu-i turbură. Dacă vreun vagabond e întâlnit în drum, acesta, în curent cu aceste delicate afaceri, se dă la o parte cu respect. In cele din urmă, adăpostul unei țigle primește pe îndrăgostiți: bărbatul întâi, și d'andăratele, bine înțeles. E ora 9.

Și idila se termină cu o dramă: după o ceartă violentă, bărbatul e asasinat și mâncat de propria lui soție.

După idila de seară urmează la noapte înfiorătoarea tragedie. A doua zi dimineața găsim scorpia sub țigla din ajun. Bărbatul mititel zace alătura ucis și pe jumătate mâncat.

Îi lipsește capul, un braț și o pereche de picioare.

Scot cadavrul la lumină și-l așez pe pragul vizuinei. În tot timpul zilei ucigașa rămâne înlăuntru și nu se atinge de cadavru. Cum se face noapte însă, ea iasă și dând peste răposatul ei soț, îl ia și-l duce departe pentru a-i face funeriile cuvenite, adecă să-l mănânce.

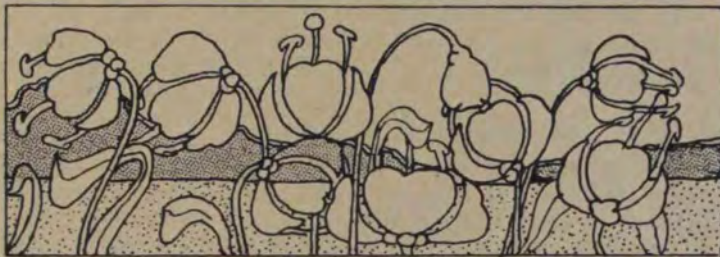
Acest act de canibalism îmi explică ceea ce constatasem anul trecut, observând scorpilile sub cerul liber. Din când în când găsim atunci sub pietre, câte o femelă pântecoasă savuând în tihnă și ceremonios pe tovarășul ei de noapte. Bănuiam că bărbatul, dacă nu se depărtează imediat ce și îndeplinește funcțiunea, e înghițit în total, sau în parte, după apetitul matroanei sale. Am acuma sub ochi dovada sigură. Am văzut eri perechea intrând în colibă după pregătirile introductive: preumblarea; iar azi dimineață, sub aceeaș țiglă, în momentul vizitei mele, mireasa își consumă colaboratorul ei.

Cetiți

„Alte Vremi“

mare volum (19 coale) de nuvele foarte îngrijite și ca cuprins și ca limbă literară, de George Stoica, ieșit de sub tipar zilele astea. Prețul 2 coroane și 10 fileri de porto. A se cere la „**Librăria S. Bornemisa**“ în Orăștie.

PAGINI LITERARE

DUMPA

Sonet.

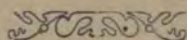
*La geam stă, răsfățată, visătoare...
Pe-aproape pribegind, un gând îmi zise:
„Cam rar se izbâdesc din cele vise,
Dar tot nu-î rău de-ai face o 'ncercare“.*

*Amurgu 'n taină lumea 'nvăluise,
Și 'n inimi furișă o 'nduișoare
Șo sete de vieață-atât de mare,
De par'că 'ntreg pământu 'ntinerise...*

*Lin, noaptea coborî, purlând cu ea
Un roi de stele, cerul să 'ncunune;
Și 'n urmă-i Amor zâmbitor veneă...*

*Iar sus, dela ferestre, un chip răsare
Ș'un glas șoptește vântului de spune:
„Au, când și când, și visele 'ntrupare“...*

EUG. CIUCHI. C. L.

Voluntariatul poetului.

AL. CAZABAN

Și poetul Rozmarin a vrut să-și verse sângele pentru patrie. Când zăngănitul armelor a înăbușit cântecul lyrei sale, cu toate că scotea în urmă numai sunete patriotice, poetul s'a hotărât să se înscrie ca voluntar.

A alergat în Dealul Spirei și s'a oprit în fața cazarmei regimentului „Mihai Viteazul“. Pe cel dintâi soldat pe care îl întâlni, îl întrebă:

„Unde pot ca să mă înscriu ca voluntar?“

Cu un zimbet amărât, soldatul îi răspunse:

„Nu știu!“

Poetul vră să intre pe poartă, dar sentinela îl opri scurt, încruntat:

„Nu-i voe!“

— Vreau să intru voluntar!“ strigă poetul, cre-

zând că la auzul acestor cuvinte, sentinela n'are să știe cum să-l poftască mai repede. Spre marea lui surprindere văzù pe păzitorul porții că nu se mișcă de loc, ca și când datoria îl împetrise acolo.

Crezând că poate nu-l auzise bine, Rozmarin îi mai spuse încă odată scopul venirii lui.

Atunci, sentinela se răsti:

„Du-te, domnule!... La depozitul de recrutare se fac înscrierile...“

— Unde-i depozitul?

— Nu știu!...“

Cu privirea desnădăjduită, poetul se uită în toate părțile căutând pe cineva care i-ar putea arăta încotro să-și îndrepte pașii. De-odată se înveseli. În dreptul cazarmii, se opri o trăsură din care sări sprinten un căpitan.

„Cu asta mă înțeleg!...“ — gândi înviorat și se duse deadreptul la el, oprindu-l.

Mirat, că-l oprește așa tamnisam un necunoscut, căpitanul îl întrebă cam răstit:

„Ce vrei?“

Cu vocea umflată, Rozmarin îi răspunse:

„Vreau să-mi fac datoria de Român... Vreau să-mi vărs sângele pentru patrie!...“

Căpitanul se uită cu milă la corpul deșirat al tânărului poet, și nu-și putu stăpâni un zimbet:

„Crezi că numai decât are nevoie armata de dumneata?!... Șezi, băete, liniștit acasă...“

Și cum eră grăbit căpitanul intră pe poartă, afundându-se în gangul întunecat al cazarmei.

Un sergent major însă îl sfătui să facă o petiție și-l îndreptă acolo unde trebuia s'o dea. Căpitanul dela depozitul de recrutare, după ce-i ceti petiția, îl trimise să aștepte în curtea cazarmei. A așteptat acolo până 'n sară, fără să-l mai bage cineva în seamă, așa-i grăbea treburile pe fiecare. Când l'a prins foamea, plecă și el acasă. A doua zi de dimineață, se înfățișă iarăș căpitanului.

„Ce vrei?“ îl întrebă șeful depozitului.

— Nu știți?... Eu sunt voluntarul...“

— Da mai lăsați-mă în pace... Sunteți o adevărată pacoste!... Mai așteaptă“.

Rozmarin eși în curte și se uită cu jind la cei îmbrăcați în uniformă, așteptând cu nerăbdare semnalul plecării.

„Pe mine oare când o să mă îmbrace?” – se întrebă gânditor, așezându-se pe o ladă de cartușe. Dar de geaba mai așteptă. Nici în ziua aceea nu-l chemă nimeni.

Dându-și, în urmă, seama că-și perdeă vremea înzadar, se gândi să ceară protecția cuiva. Își aminti de o rudă care era colonel în retragere. „De sigur că pensionarul trebuie să aibă cunoșcuți printre militari” – gândi poetul și, fără să mai stea pe gânduri, alergă la el.

Colonelul îl felicita pentru hotărârea lui așa de patriotică și i-a dat o scrisoare de recomandatie cătră un alt colonel, dar acesta în activitate.

Însfârșit cu cele câteva rânduri ale colonelului se văzută și el în rândul soldaților, cu tunică, jambiere și chipiu. Cu toată părerea de rău că-și perdu-se pletele, poetul se simțea fericit. Încurând va trece Dunărea. Dar toată nădejdea lui se risipi ca aburii dimineții la ivirea soarelui. Un ordin superior hotărî, că nici un voluntar să nu fie trimis pe câmpul de operație până ce nu va învăța instrucția la cazarmă.

În fiecare dimineață, poetul trebuia să se scoale la cinci ca să fie în tabără la instrucție, să bată opt ore pe zi talpa la pământ. Sara, când se întorcea acasă, era sfârșit de oboseală. Și de ar fi îndurat numai oboseala!... Trebuia să înghită toate injurările galo-naților. Ba într-o zi greșind o mișcare, a simțit greutatea pumnului unui domn sergent. Cum știa bine că e opriță bătaia în armată, a protestat!

Protestarea asta l'a costat douăzeci de zile de închisoare. Alături de dezertori, nesupuși și hoți, fără să fie scutit de corvadă, poetul îndură chinuri pe cari nici nu le bănuise.

În ziua când a scăpat din închisoare, ziarele anunțau că s'a dat ordinul de demobilizare a armatei române. Rozmarin simți că i se stinge inima de durere, întâlnind în drum pe un prietin care se întorcea din război cu fața arsă de vânt și de soare.

Fiindcă suferise și el poate mai mult decât unii din acei cari au trecut Dunărea, poetul ar fi vrut să se laude și el că a văzut Plevna.

Dar nu putu să se laude cu asta, căci nici o rază de soare nu pătrunsesse în închisoare, ca să-i ardă obrazul...

O CURĂ

M. PRÉVOST

Ieri sară, la o masă între cunoscuți, ședeam lângă doamna de Senanges. Doamna de Senanges e ceea ce numim la Paris o femeie tânără – adevărat de o vârstă misterioasă, cam de treizeci și cinci de ani. Asupra vârstei femeilor se vorbește foarte discret la Paris. Mai mult ca în altă parte, aceasta poate de altfel să-și ascundă secretul ei, pentru că e foarte drăguță, cu fața lipsită cu totul de zbârcituri, chiar de cele mai ușoare și cu părul castaniu bătând în blond, care multă vreme nu-și va schimbă culoarea. Și apoi, cunoaște amănunțit arta ce o au parisienele de a nu îmbătrâni, decât aproape de moarte. Se îmbracă și se piaptână perfect cu interpretarea aceea a propriului ei tip, grație căreia o adevărată mondenă de profesie, știe să unească cele mai mici defecte ale taliei și ale figurei sale.

Trecuseră aproape doi ani de când nu mai întâlnisem pe doamna de Senanges. Eră pe atunci foarte cunoscută: una din acele parisienne care pare că este peste tot în același timp: ziua la curse, la expoziție, la societățile de binefaceri, la adunări, la ceaiuri; sara la recepțiuni de ambasadă, la repetițiile generale, la mese. Când vreun cronicar al eleganței își începea lista asistentelor luxoase la vreo serbare unde el, cronicarul, nu prea pășise, totdeauna înscria numele doamnei de Senanges gândind: „Trebuie că a fost!” De doisprezece ani, persoana aceasta tânără la înfățișare, ducea viața aceasta liberă, fără să se arate obosită. O găseai numai, în ultimul timp, puțin mai slabă, dar obiceiul parisienelor mondene, nu e de a se face mai slabe, pentru că li se pare că e mai ușor să se îmbrace mai elegant când sunt mai slabe?

Așadar, acum doi ani, doamna de Senanges dispăruse din scena mondenă. Adevărat e, că lipsa nu se observă imediat și cronicarii continuă multă vreme să-i citeze numele în socotelile lor greșite. Părăsise Parisul în ajunul unui An-nou, perioadă în care distracțiile sunt întrerupte. Se spunea că plecase cu bărbatu-său în sudul Franciei, fără să precizeze că e chiar în Sud. După o lună, bărbatul ei se întoarse singur; e un băiat plăcut, așezat, a cărui ocupație eră să comanditeze afaceri industriale. Îi ceream noutăți despre soția lui. El răspunde:

„Nevastă-mea e puțin obosită; doctorul i-a recomandat să-și prelungească șederea în sudul Franciei”.

Trecuse și iarna și primăvara. Toți se obicinuiseră să-l întâlnească fără nevasta lui. Îl întrebai puțin, văzând că răspunde scurt, că doamna de Senanges continuă să se repauzeze la țară. Și uitarea fu aruncată pe femeia aceea subțire, cu părul castaniu, – urâta uitare cu care Parisul învăluie în atât de scurt timp pe oameni și lucrurile care nu-i mai sunt în fiecare zi sub ochi. Chiar cronicarii încetară să mai găsească în vârful peniței lor, același tipic: „De remarcă în eleganta asistență...” numele frumoasei doamne de Senanges.

* * *

Așa, ieri sară așezându-mă lângă ea la masa încercată cu azale și trandafiri, prima frază fu această banalitate:

„Îți spun drept, doamnă, a fost o adevărată vecinicie de când n'am mai avut prilejul să te întâlnesc.”

Citiți splendidul roman „Misterul poetului” de Antonio Fogazzaro.

Editura: „Librăriei S. Bornemisa”,
Orăștie. – Prețul 2 coroane, franco.

Nu-mi răspunse imediat; mă privea cu o expresie a ochilor, pe care nu o cunoșteam, mai gravă și în același timp puțin ironică... Pe urmă îmi spuse:

„Recunoaște, că a trebuit să mă întâlnești astă sară, ca să-ți amintești că am lipsit... Nu-mi spune cuvinte măgulitoare, — adăogă ea repede, ca și cum s'ar fi opus protestărilor pe care în adevăr eră să le fac... — Găsesc că e foarte firesc să fiu uitată, pentru că n'am mai fost văzută. Ai atâtea lucruri la care să te gândești în Parisul acesta!..

— În tot cazul, doamnă, replică eu, pot să te încredințez, că Parisul va începe să se gândească la dta și să se ocupe de dta, pentru că te-ai întors mai tânără, mai frumoasă, mai elegantă ca ori-când.“

Ea îmi răspunse repede:

„Merg spre bine.“

Celalalt vecin îi vorbi și el și discută cu el câțva timp, pe când eu mă achitam de aceeaș datorie față de vecina mea din stânga.

De îndatăce putui să reiau conversația, întrebai pe doamna de Senanges.

„Ai fost bolnavă?”

— Da. Foarte bolnavă.

— Neurastenie.

— O! nu... Ceva mai serios. Sunt doi ani de când, după ce mă căsnisem înzadar să combat o debilitate și o slăbiciune care mă uscă mereu, aflai, cum spun doctorii moderni, că aveam un început de tuberculoză. M'au trimes chiar în ziua aceea la sanatoriul din Malvezin, aproape de Lauzanne. Acolo am stat optsprezece luni.

— Ți-a mers bine.

— Da. Sunt cu totul vindecată.

— Și o să te vedem la toate sărbătorile din Paris?”

— O! nu!“

Acest „o! nu!“ fu spus atât de repede încât înțelesei că exprimă un gând sincer.

„Ești obligată să ții precauțiuni?”

— Foarte ușoare și care nu m'ar împiedeca să reîncep viața de altă dată. Numai, vezi, nu mai am plăcerea aceea.“

Niște râsete din fața noastră, ne întreruseră. Un invitat, om de spirit, povestește pe socoteala unei personalități mondene foarte cunoscută, o anecdotă scandalosă. Tot Parisul îi știa numele; povestitorul, restul, nu-l ascunse de fel... După ce isprăvi de povestit și cum se sfârși râsetul, doamna de Senanges reluă:

„Vezi, dragă domnule, efectul ce-l produce asupra mea, anecdotele de felul aceleia pe care am auzit-o, e acesta: constat că nu mai sunt în mișcare, că nu mai sunt „la înălțime“, cum se zice... O! nu am devenit circumspectă, acolo pe ghețarii mei! Dar, sunt cu totul desinteresată de toată cuviința, de tot folosul, de toată denaturarea care formă viața mea din trecut și acumă când mă găsesc în locurile în care am trăit viața aceea anterioară, văd că „sufletul meu de ghiață“ n'a rămas pe ghețuri; s'a coborât cu mine; a venit cu mine la Paris. El observă, el ascultă și el judecă. Și cu un astfel de suflet transformat mă simt ca o streină aici.“

Masa se termină. Intrați în salon la braț cu dna de Senanges. Și cum ceea ce începuse să-mi spuie mă interesă, în loc să-i urmez pe celalalți în fumătoriu, o condusei puțin mai la o parte și mă așezai lângă ea.

Ea îmi zîmbi:

„Ți-a plăcut ce ți-am spus, făcū ea, și ți-ai zis: „Iată o femeie pe care zgomotul o surprinde și o turbură, după optsprezece luni de liniște. Își închipuie că inima ei s'a schimbat, dar nu-i dau șase săptămâni ca să-și revie...“

„Spune, că n'ai gândit așa!“

Surizând și eu, răspunsei:

„Nu m'am gândit, de sigur, în terminii aceștia.“

— Dar te-ai gândit. Ei bine!, te înșeli. Niciodată n'ași mai putea să fiu ceea ce am fost... Vreau să te fac să înțelegi... Închipuește-ți mai întâi ziua plecării mele... Mă culcasem în ajun, oboșită, ca totdeauna, dar în sfârșit convinsă că nimic grav nu mă amenință, că deșteptarea mă găseă gata să încep din nou viața mea desfrănată. Deșteptându-mă, mă astupasem puțin în gât: tușesc ca să mă scap... și deodată simț ceva sărat și cald în gură... eră sânge. Înspăimântată... chem doctorul la telefon. Mi-a poruncit să plec chiar în seara aceea la Malvezin.

„Și așa, în mod brusc, tot ceea ce fusese mai înainte, dispărea; înțelegi că n'am avut vreme să mă gândesc, să scriu câteva bilete ca să mă degajez de atâtea și atâtea întâlniri... Emoptizia încetând, puteam să-mi fac bagajul. Sara, la ora nouă, luai trenul cu bărbatu-meu. A doua zi, la ora zece eram la sanatoriu; deasupra norilor, cu un soare radios și douăsprezece grade de frig. A doua zi bărbatu-meu mă lăsă singură...

„Deplasarea aceea bruscă, noutatea extraordinară a lucrurilor, schimbarea radicală a vieții, mă dispunea natural la reflexii. Dar ceea ce mă modifică cu adevărat și foarte iute, fu gândul stăruitor al morții.“

„Să nu crezi că vreau să înfloresc frazele. Doamne ferește! Te rog, să te gândești numai ce poate face gândul acesta nedespărțit al morții, asupra unui creeraș de parisiană care niciodată, niciodată, nu s'a gândit decât la viață... și ce viață!... Or, după terribila dimineață, nu-mi eră posibil să înlătur viziunea acelei deschizături negre spre care alergăm toți, unii mai iute, alții mai încet... dar toți, toți. Vedenia îmi apăruese mai întâi în sara plecării mele, când lăsându-mi în urmă odaia în care câțiva amici îmi aduseseră flori, îmi zisei: „Mă voi mai întoarce eu aici?, voi mai respira cândva alte flori decât acestea cari se vor vesteji?...“ După ce fusei instalată la Malvezin, obișnuită cu disciplina aceea regulată a sanatorului, mă mai liniștii; dar cum să înlături gândul acela terribil, când în fiecare săptămână, ba chiar de mai multe ori pe săptămână, o ființă ca și tine, venită acolo ca și tine, cu aceeaș neliniște și cu aceeaș speranță, vreun om sau vreo femeie pe care o cunoșteai, cu care vorbeai în fiecare zi, pentru care câteodată aveai simpatie, dispărea... și se sfârșea!... Cum să nu te gândești la valoarea vieții și la ceea ce ne pândeste la capătul vieții?”

— Atunci, o întrebai eu, pentru d-ta eră un chin?

— De loc! După cea dintâi neliniște, mi-am simțit sufletul mai grav, dar nu mai trist. Din contră, o enervație stranie pe care o purtam peste tot la Paris și care câteodată îmi producea turburări fizice, dispărū foarte repede. Gustam un profund sentiment de pace. Mă simțiam în acelaș timp supusă destinului și gata să dau sforțarea mea sinceră, activă, pentru a-l micșoră. Cunoscul pietatea și egoismul meu mă făcū

s'o cunosc; pentru că mila mea față de ceilalți venea din sentimentalul propriei mele nenorociri.

„Dar ceace mă miră mai mult, eră neînsemnatul meu regret de viața aceasta parisiană, de viața aceasta mondenă, care mi se părea că n'o voi mai întâlni. Nu-mi lipsi numai odată și nu numai în cele dintâi zile: o preocupare cu adevărat importantă, așezau lucrurile în adevăratul lor loc și îmi arăta adevărata lor importanță relativă.

„Și în singurătatea mea începui să-mi apară greșeala pe care o făcusem, greșeala ca să ai ca scop în viață, înșelarea vieții prin întorsături ingenioase și diferite de sociabilitate, de mondeneitate sau chiar de inclinații corupte; să ai ca scop în viață, să nu simți că trăiești. Acolo, pe ghețarii aceia, am simțit că trăiesc. Cunosc înșfârșit dulceața vieții curate, nu amestecată de arome turbure adăogate de civilizația noastră exasperată. În lungile mele ore de liberă cugetare, când nimeni nu te turbură, refăcui încet, drumul trecutului meu și trecutul acela mi se părui o nerozie goală și teribilă. Înțelesei, că niciodată n'am făcut lucrul acesta atât de cunoscut și atât de simplu: examenul conștiinței mele... Nu privi, dragă domnule, ceace îți spun, ca o declamație; nici chiar ca o morală! N'am avut nici un merit; cura s'a săvârșit singură. Mi-am învins inima și voința, cum mi-am învins bronchele, — prin viață regulată, nemișcare, tăcere...

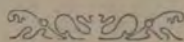
— Și de când ai venit la Paris, s'a menținut starea aceasta de echilibru?

— Da. Chiar eu am fost puțin surprinsă. M'am temut când am intrat în viața aceasta șbuciumată; aveam o adevărată frică de a mă bucura din nou, pentru că eram sigură acuma, că viața aceasta e o viață falsă... sau mai bine, cred, că un vâl mi s'a luat de pe ochi. Nu pot să mai iau în serios existența pe care o duce bărbatu-meu... de a ieși cu el. Ca să nu-l supăr, îl voi urmă din când în când... Dar, de sigur voi face asta, ca un funcționar leneș, care se duce la birou, — cu gândul de a ieși cât se poate mai repede și dacă e posibil, să-l scutească... Pentru că, la drept vorbind, văd că nu mai știu să vorbesc limba mondenelor. Iar dta vei înțelege destul de bine, că nu voi mai găsi un ascultător așa de complezant ca dta, ca să asculte ceace bărbatu-meu numește rătăcirile mele“.

În momentul acesta stăpânul casei veni spre noi și ne zise răsând:

„Da!, da!, „flirtul“ acesta mi se pare că a ținut destul!“

Trad. de George Brănescu.

Vine toamna.

Vine toamna... mă 'fior:
Cântă vântul dinspre mare
Ca un imn de 'nmormântare
Pe ruina tuturor.

Vine toamna și 'mi-e frică!
N'o fi, poate, c'am să mor?
Deși par'că-un tânăr dor
De viață se ridică

Din izvorul sănătos
Al vieții-mi chinuite.
Pică frunzele pălite,
Bate vântul fiores...

De-i așa, mă cobor iară
În adâncu-mi tainuit
Unde veșnic a 'nflorit
O senină primăvară.

Vine toamna! Las' să vie!
Arborul rămâne sus.
Toate frunzele-i s'au dus
Risipite pe câmpie.

De zăpezi cuprins într'una,
Ars, de fulgere trăznit,
El stă, mândru, pregătit
A 'ndura din nou furtuna.

Simte 'n el și astăzi, oare,
Desfrunzit de-atâtea ori —
Crescând muguri noi de flori
Și de frunze viitoare?!

Ce sălbatic suflă vântul
Ochii soarelui s'au stins
Și de frunza care-a nins
Par'că 'ngălbenit pământul...

V.

FLORIAN I. BECESCU.

SPIOANA

M. I. CHIRIȚESCU

Când Grischa, prăpurcicul bălan și zmead din polcul cazacilor de Don, sălășluit în Mănăstireni, eși din casa gospodarului Carciog, gazda lui, fu întâmpinat, pentru a nu știu câtea oară, de privirea iscoditoare a ștregăroaicii Ruxandra, care stă pilită în tu-fărișul de gard-viu de pe malul șanțului ce încingea ograda.

— La dracu, mojica asta mă ia drept paiață. Ce tot s'o fi zgând așa la mine?... cugetă el încludat. Și, ca să se răcorească, scrășni o spurcată de înjurătură muscălească.

Eră într'un amurg. Spre toamnă. Soarele lăsându-și trupul trudit în boiangeria asfințitului, improșcă seninul spălăcit cu nesfârșite sulife de chinovar. Mlădițele lungi și țepoase ale gardului viu, în care stă tupilată Ruxandra, păreau muiate în sânge, ca și chipul ei rumen.

Grischa o apucă în sus pe șoseaua satului. Umbra lui se așterneă înainte-i, prelung, ca un plop culcat la pământ.

Din loc în loc întâmpină pâlcuri de cazaci cu

bărbile de călji, în caftane sinelii, încinse cu săbii aduse, cari se sfâlpiu până ce el trecea. Pe maidanul din fața Primăriei, în sunetul balalaicii, armia muscălească înfundă rădăcina ierbii cu cazaciocul. Ici colo răsărea câte o strajă călare. Omul pareă crescut din șea. Picioarele argamacului păreau turnate din spijă. În fața cârciumii o gloată râdea cu hohot. Un muscal năstrujnic venise cu ușa casii în spinare s'o puie zălog pe basamac.

— Bravo Lobka. Dai la Lobka vutchi, urlă gloata. Grischa răsese și el de năzdrăvănia cazacului și, abătând din șosea, întră la Polcovnic.

De s'ar fi întors din prag, ar fi dat cu ochii de Ruxandra.

* * *

De patru zile de când polcul poposea în Mănăstireni, urmărea tăcuta privire a Ruxandrii pe Grischa. Dacă Grischa ar fi putut sta să ghicească ce se mrejuia în inima nurliei codănațe! Dacă ea, s'ar fi priceput să freamăte la urechea prapurcicului ce îi vâjiia prin vine! Dar, nu. Asta nu stă scris nicăiri. Intre ei, între un muscal și o vlahă, între un prapurcic semeț și o zmerită mujică, ce grai de înțelegere putea se ființeze? Uneori necuvântătoarele se înțeleg prin simț. Biala Ruxandră nici măcar ăst noroc nu îl avu. Și totuși, rar într'un suflet s'ar fi putut slărni un mai aprig vârtej. Cu o singură clătitură din sprânceană el ar fi făcut din ea ce ar fi vrut. Dar cum lui nu îi zburda de ea nici cât de poame pădurețe, singura mângăere ce îi eră îngăduită ei, eră să îl vază. Toată vremea adulmecă pe urma lui ca o copoaică: în câmp, unde polcul făcea neîntrecuta-i oceanie, când somniile se prețăteau de iureș înspumând argamacii; în adăpostul ostrejelor; pretutindeni...

Câte minunate flori sălbatece așteaptă și rămân necercelate!

* * *

Târziu de tot se înapoie Grischa acasă. Eră abătut. Rele vești aflase dela Polcovnic. Turcii stălciseră obuzurile muscălești. Se svonea chiar că îngroșaseră Dunărea cu planul lor. Toată pihota fusese zvântată de mehtupcii osmanliilor. Se sfărmaseră talazurile de ființe de meterezele neînsuflețite. Intrase tot prisosul tării omenești în deapurarea prefacere a Nimicirii. Acum și polcul lor trebuia să pornească într'acolo. Sosise porunca.

Noaptea eră limpede. Se vedeă umbra crengii pe frunză. Cazacii dormeau. Se auzeă numai întrebarea streajii:

— *Slusha-a-aj!*

Și răspunsul:

— *Slushja.*

Când dădu să între în odaie, d'a curmezișul vramiții eră culcat vistavoilul.

Se trânti pe pat îmbrăcat, cu cizmele de iuț în picioare și sfînse opaița.

În preajma ferestrii eră un dud bătrân. Ca un hangear de lumină se răsfârgea lamura lunii d'alungul peretelui mohorât până peste chipul prapurcicului, înzându-l. Sus, spre vârful hangearului, un păianjen castaniu, uitându-și răspântiile, sta nedumerit. Grischa urmărea cu ochii paianjenul. Deodată un gând îl năpădi strângându-i inima. Polcovnicul îi spusese că în saf mișunau spionii. O veche meteahnă a prapurcicului, moștenită din neam, fu zgândărită. Tatăl lui fusese toată viața lui urmărit de zbirii opritschnichii. Bunicus-o murise în Siberia. El însuși, cu o viață zbuciumată, avusese năluciri și nu odată se trezise cu mâna pe armă. Acum după atâtea trude ale drumului, după atâtea știri triste spuse de polcovnic, în ajunul morții, poate, astă meteahnă își găseă prilejul să-i turbure agerimea ochiului și a minții.

Fără de veste i se năzări, ca din văzduh, călătura ciudată, iscoditoare, a Ruxandri. Niciodată până în acea clipă nu se întrebese ce vrusese codănața dela el; de ce, atât de dărz i se pusese de-a cumezișul? Trecuse pe lângă ea, cum ai trece pe lângă un câne care te privește, fără să îi întreat dacă nu cumva în acea călătura se furișă vreun gând viclean. Dar în acea clipă i se limpezise, par'că, judecata și ghici că acea călătura iscoditoare eră o privire de șpioană. Îi spusese lui și un camarad, care fusese surghiunit la graniță, că multe codănațe se prilejuiau de frumusețea lor ca se facă contrabandă în timp de pace și spionaj în vreme de clocot. Așa încât rămănea hotărât pentru mintea lui: *aiia*, nu poate fi decât o șpioană.

Ca și cum întâmplarea i-ar fi dat mână de ajutor, ochii lui mereu așintiți spre păiajen, îl văzură fugind repede în beznă și o umbră neașteptată acoperi lumina de pe părete. Apoi, auzi un foșnet, dinspre dud, ca vuetul ce îl face un lup în hășiș.

Ajăfat, Grischa se ridică într'un cot pe așternut și se uită pe geam.

...Două găze de pară îl finteau.

Ca un trăznet, un cuget spintică trupul prapurcicului, cutremurându-l.

— Găze să fi fost; sau ochii spioanei?... Ce căută, acum, noaptea târziu, acolo?

Ceva ciudat ca un cheag de sânge i se abătu în inimă.

Ca prin vis, dintr'o zmăcitură, înșfăcă pistolul. Un icnet sec.

Ceva ca o pasăre străfulgerată.

Și, în urmă, glasul domol al strajii, care stăpâneă satul:

— *Slusha-a-aj?*

Și răspunsul molcom al celuilalt:

— *Slushja.*

CRIMA LUI SYLVESTRE BONNARD

Roman de ANATOLE FRANCE — Trad. de VASILE STOICA

— 3 —

7 Mai 1851.

Iarna asta am petrecut-o pe placul înțelepților: în *angelo cum libello*, și iată că rândunelele de pe cheul Malaquais mă găsesc aproape, cum mă lăsaseră. Cine trăiește puțin, se schimbă puțin, iar a-ți toci zilele prin pergamente vechi, nu însemnează deloc: a trăi.

Totuș astăzi mă simt pătruns mai mult decât ori când de tristețea aceasta nelămurită, pe care ne-o picură în suflet viața. Cumpăna minții mele (nu îndrăznesc, să mi-o mărturisesc nici mie însumi) e tulburată din ceasul acela caracteristic, când mi se revelă existența manuscrisului lui Jean Toutmouillé.

E ciudat, că mi-am pierdut odihna pentru câteva file de pergament vechiu, dar nimic nu-i adevărat. Săracul, care n'are dorințe, e în stăpânirea celei mai mari comori: e în stăpânirea propriei sale ființe. Bogatul, care râvnește la ceva, nu-i decât un sclav nemernic. Și sclav de soiul acesta sunt eu. Plăcerile cele mai dulci, plăcerea de a stă de vorbă cu un om ager la minte și cumpătat, plăcerea de-a cină cu prietenii, toate acestea nu mă pot face să uit manuscristul, căruia-i simt lipsa, de când știu că există. Îi simt lipsa ziua, îi simt lipsa noaptea; îi simt lipsa în vreme de muncă și în vreme de odihnă.

Îmi aduc aminte de dorințele, ce le aveam, când eram copil. Ce bine înțeleg astăzi atotputernicele doruri ale întâiei mele vârste!

Revăd deosebit de lămurit o păpușe, care ștetea mândră, când eram de opt ani, în fereastra unei prăvălii răutăcioase de pe Rue de Seine. Cum s'a întâmplat să-mi placă păpușa, nu știu. Eram foarte mândru, că-s băiat; desprețuiam fetițele și așteptam cu nerăbdare clipa, (care, vai!, a sosit), când o să-mi fie bărbia acoperită cu peri înțepători. Mă jucam de-a soldații, și ea să-mi hrănesc caii, nimiceam toate plantele pe cari le cultivă pe fereastră biată mama. Erau însă jocuri bărbătești, așa credeam eu. Și cu toate acestea ardeam de dorința de a avea o păpușe. Hercului ai slăbiciuni de acestea. Dar eră cel puțin frumoasă aceea, care-mi plăcea mie? Nu. O văd încă. Aveă câte o pată de chinovar pe fiecare obraz, niște brațe moi și scurte, niște mâni groaznice de lemn, și picioare lungi, răscrăcănate. Rochia înflorită îi eră prinsă de mijloc cu două ace cu gămălie. Văd încă cele două gămălii negre. Eră o păpușe de rând, păpușe de mahală. Îmi aduc aminte, că așa cât eram de copil, și ne având încă la răbuș multe părechi de pantaloni tociți, simțiam, în felul meu, dar foarte intensiv, că păpușei acesteia îi lipseă orice farmec, orice ținută; că eră din topor, că eră bătărană. Dar mi-eră dragă cu toate

astea, mi-eră dragă chiar pentru astea. Numai ea mi-eră dragă. Și voiam s'o am. Soldații și toboșarii mai nu mai erau buni de nimic. În gura calului de huițat nu mai infundam nici crengi de floarea soarelui și nici de rotunjoară. Păpușa aceasta eră totul pentru mine. Născociam niște șiretlicuri de sălbatic, pentru a-mi sili dădaca, pe Virginia, să treacă cu mine pe dinaintea prăvălioarei din Rue de Seine. Imi lipiam nasul de geam și priviam. Trebuiă totdeauna, să mă tragă de mână Virginia: „Domnișorul Sylvestre, e târziu; o să te certe mama!”

Domnișorul Sylvestre începea atunci să-și bată joc de dojană și bătaie. Dădacă-sa însă îl umflă pe sus, iar domnișorul Sylvestre se plecă în fața forței. De-atunci, cu vremea s'a mai stricat și dumnealui; azi se pleacă în fața fricei. Pe atunci nu știă, ce-i frica.

Eram nefericit. O rușine nechibzuită, dar irezistibilă mă împiedecă de-ai destăinui mamei obiectul dragostei mele. De aici suferințele. În decursul câtorva zile, păpușa, pe care-o vedeam neîncetat în fața mea, imi jucă pe dinaintea ochilor, își pironiă privirile asupra mea, își deschideă brațele spre mine, primii în inchipuirea mea un fel de viață, care mi-o făcē misterioasă și înfiorătoare, și cu atât mai dragă și mai dorită.

Însfârșit, într'o zi, pe care n'o s'o uit niciodată, mă duse Virginia la unchiul meu, căpitanul Victor, care mă învitase la prânz. Admiram foarte mult pe unchiul meu, pe de-o parte fiindcă el trăsese cea din urmă cartușe franceză la Waterloo, pe de altă parte fiindcă, de câteori eră la noi la masă, totdeauna el găteă, cu mânilor sale proprii, claponul cu aiu, pe care-l puneă apoi în salata de cicoare. Îmi păreă foarte frumoasă treaba asta. Unchiul Victor imi însuflă încă foarte mult respect prin redingotele lui cu găitane, și mai ales prin felul de a resturnă întreagă casa, îndată ce intră. Nici astăzi nu știu, cum se pricepeă el la asta, dar afirm, că de se găseă unchiul Victor într'o ceată de douăzeci de oameni, numai pe el îl vedeai, numai pe el îl auziai. Tatăl meu nu-mi împărtășia, după cât cred, admirația pentru unchiul Victor, care-l otrăviă cu pipa, îi cără din prietinie pumnii în spinare și-l învinovăteă, că n'are pic de energie. Mama, cu toate că aveă față de căpitan, o indulgență de soră, îi spunea din când în când, să mai lase în pace sticlele de rachiu. Eu însă nu cunoșteam nici purtările neplăcute ale unchiului, nici muștrările ce i le făcē mama. Unchiul Victor imi însuflă cel mai curat entuziasm. Intra deci cu un sentiment de mândrie în locuința lui mititică din Rue Guénémand. Întreg prânzul, așezat pe o mescioară lângă foc, nu constă decât din mezeluri și zaharicale.

Căpitanul mă îndopă cu prăjituri și cu vin. Îmi povesti apoi numeroasele nedreptăți, a căror jertfă fusese. Se plângeă mai ales împotriva Bourbonilor, și cum nu-mi spusese, cine erau Bourbonii, imi inchipuiam nu știu de ce, că Bourbonii erau negustori de cai stabiliți la Waterloo. Căpitanul, care nu se întrerupeă,

decât ca să toarne în pahare, învinovătea pe deasupra încă o mulțime de necopți, bătăuși, și oameni de nimic, pe cari eu nu-i cunoșteam deloc, dar îi uram din tot sufletul. La desert mi se părură că aud pe căpitanul zicând, că tata-i un om, pe care-l poartă alții de nas; dar nu-s sigur, de-am înțeles bine sau nu. Urechile începură să-mi zuzăie și mi se părea, că mescioara joacă.

Unchiul își îmbracă redingota cu găitane, își luă pălăria și coborîrăm în stradă, care mi se părea extraordinar de schimbată. Și mi se părea că a trecut foarte multă vreme, decând am venit noi. Când ajunserăm însă în Rue de Seine, îmi răsări deodată în minte păpușa și mă cuprinse o agitație nemaipomenită. Capul îmi ardea. Hotărâi, să încerc o lovitură mare. Treceam pe dinaintea prăvăliei; ea eră colo, în dosul geamului, cu obrăjii ei roșii, cu rochia ei înflorită și cu picioarele ei lungane.

— Unchiule, zisei cu greutate, îmi cumperi păpușa asta?

Și așteptai.

— Să cumpăr păpușe unui băiat?! izbucni unchiul cu un glas de tunet. Vrei să te necinstești? Și-ți poate plăcea o tață, ca aceea?! Complimentele mele, draguț. De-ți păstrezi gusturile acestea, și-ți alegi și la douăzeci de ani păpușele, ca acum, n'o să ai nici o bucurie în viață, și-o spun înainte, și toți camarazii tăi o să spună, că ești un tont, de-ți merge vestea. Cere-mi sabie, pușcă, și ți le cumpăr de-aș ști bine, că-mi dau și cea din urmă pară. Dar să-ți cumpăr păpușe? să te fac de rușine?! Odată cu capul. Dacă te-aș vedea jucându-te cu o bazaconie legată în ață ca aceea, domnișorul Sylvestre Bonnard, nu te-aș mai recunoaște de nepot.

Auzind vorbele acestea, mi se strânse inima așa de tare, încât numai mândria, o mândrie diabolică, mă împiedecă să nu plâng.

Unchiul, potolit îndată, reveni la ideile sale despre Bourboni; mie însă, încă sub lovitura indignării lui, mi-eră rușine de nespus. Și îndată luai o hotărâre energetică. Îmi făcui făgăduința, să nu mă necinstesc; renunțai cu tărie și pentru totdeauna la păpușa cu obrăjii roșii. În ziua aceasta cunoscu aspra dulceață a jertfei de sine.

Căpitane, ci-că pe când trăiai, înjurai ca un păgân, fumai ca un elvețian și te îndopai cu beutură ca un clopotar. Cu toate acestea fie-ți amintirea binecuvântată; nu numai fiindcă ai fost un erou, dar și fiindcă ai desvelit nepotului dumitale cu pantaloni scurți, sentimentul eroismului! Mândria și trândăvia te făcuseră aproape nesuferit, unchiule Victor!, dar sub găitanele redingotei dtale bătea o inimă mare.

Mi-aduc aminte, că purtai un trandafir la chitoare. Floarea aceasta pe care o întindeai așa de bucuros fetelor de prăvălie, floarea aceasta, cu inima mare, deschisă, care se scutură la orice vânt, eră simbolul glorioasei dtale tinereți. Nu disprețuiai nici vinul, nici tutunul, dar disprețuiai viața. N-aș fi putut învăța dela d-ta nici bun simț, nici gingășie, dar mi-ai dat, la

vârsta când îmi ștergea încă dădaca nasul, o lecție de cinste bărbătească și de abnegație, pe care n'o s'o uit niciodată.

De mult te hodonești acum în întirimum din Mont-Parnasse, sub lespedeza umilă, care poartă epitaful acesta:

CI GÎT
ARISTIDE VICTOR MALDENT
CAPITAINE D'INFANTERIE
CHEVALIER DE LA LÉGIION D'HONNEUR
AICI ODIHNEȘTE
ARISTIDE VICTOR MALDENT
CĂPITAN DE INFANTERIE
CAVALER AL LEGIUNEI DE ONOARE

Dar nu aceasta eră inscripția pe care o rezervaseși bătrânelor dtale oase, cari s'au târât atâta pe câmpurile de bătaie și prin localurile de plăcere. Printre hârtii și-s'a găsit epitaful acesta amar și mândru totodată, pe care n'a îndrăznit nime să ți-l pună pe cruce, cu toate că eră ultima-ți voință:

CI GÎT
UN BRIGAND DE LA LOIRE
AICI ODIHNEȘTE
UN HAIDUC DE PE LOIRA*

— Tereso, mâne ducem o coroană de siminoc la mormântul „haiducului de pe Loire“.

Dar Teresa nu-i aici. Și cum să fie lângă mine, în Rond-point-ul Câmpiilor Elisee? Colo în fund își deschide spre cer Arcul de Triumf, poarta sa gigantică, purtând sub boltituri numele tovarășilor de arme ai unchiului Victor. Copacii de pe bulevard își desfășură la soarele de primăvară, frunzele încă palide și friguroase. Pe lângă mine aleargă trăsurile spre Bois de Boulogne. Am ajuns cu plimbarea pe bulevardul acesta lumesc, și iată-mă oprit, fără motiv, în fața unei șandramale, unde se vinde turtă dulce și garafe de cocus astupate cu câte-o alămăie. Un biet băiețaș, cu niște bucle mari, cari lasă să i se vadă pielea crepată pretutindeni, cascade niște ochi largi în fața acestor dulceturi somptuoase, cari nu-s deloc pentru dânsul. Și-și arată dorința cu toată lipsa de sfială a nevinovăției. Ochi-rotunzi și ficși se opresc lung asupra unui om de turtă dulce, înalt la făptură. E un general și seamănă nițel cu unchiul Victor. Îl iau, îl plătesc, și i-l întind micuțului, care nu îndrăznește să-l ia în mână, căci din experiență precoce, nu crede în fericire; mă privește cu aierul acela pe care-l vezi la câinii cei mari și care vrea, să zică:

„Ești fără milă; mă iai în răs“.

— Haide, măi picuile, îi zisei în tonul meu obișnuit, morocănos, ia-o în mână și mănă; tu ești mai fericit de cum am fost eu la vârsta ta, căci tu îți poți satisface gusturile, fără să te necinstești. Iar d-ta, unchiule Victor, d-ta, de-a cărui față bărbătească mi-a adus aminte generalul acesta de turtă, vino, umbră glorioasă și fă-mă să-mi uit de noua mea păpușe. Noi suntem veșnic copii și pururi alergăm după jucării nouă.

— urmează —

* Erou, care s'a luptat în celebra retragere de pe Loira a lui Napoleon.

Cărți literare noi.

— Depozit la „Librăria S. Bornemisa” în Orăștie. —

	Cor. fil.
Gh. Stoica: Alte vremi, povestiri	2—
Ion Agârbiceanu: Schițe și povestiri	2—
Al. Ciura: Amintiri	1'60
I. Dragoslav: Volintirii	1'80
L. Rebreanu: Frământări	1'50
V. Eftimiu: Poemele singurătății	2—
A. Fogazzaro: Misterul Poetului, roman	1'80
St. Lăzăr: Floarea Betuliei, roman	1'80
S. Bornemisa: Almanahul scriitorilor dela noi	1'60
A. Hamat: Noua lege militară	2—
E. Borcia: Versuri flușurate	—'60
S. Bornemisa: Cele mai frumoase, poezii populare	—'60
H. P. Petrescu: Văduioara și alte șase monoloage	1'20
Gh. Adamescu: Istoria literaturii române	1'50
Rădulescu-Codin: Făt-Frumos, povești	—'30
I. Claretie: Drapelul, povestire trad. de Z. Bărbulescu	—'30
I. Agârbiceanu: Datoria, nuvele și schițe	—'30
I. Rășcanu: Poveștile lui Perrault	—'30
Carmen Sylva: Poveștile unei Regine	—'30
V. Conta: Încercări de metafizică	—'60
M. Maeterlinck: Sora Beatrice. Miracol, 3 acte tr. Minulescu	—'30
D. Stern: Bulgaria sângerândă	—'60
Honore de Balzac: O afacere întunecoasă	—'40
R. Bringer: Spionii lui Napoleon	—'80
Wells G. H.: Primii oameni în Lună	—'80
Eftimiu V.: În temnițele Sтамбулului	—'40
Onoto Vatana: Priveghitoarea japoneză	—'40
Memoriile lui Napoleon	—'80
Anghel C.: Răscoalele din 1907	—'80
Domnia și detronarea lui Cuza-Vodă	—'80
Eroii Unirii: Jertfa lui C. Negri	—'80
Iubirile lui Napoleon	—'80
O curtezană pe tron	—'80
Marchiza de Pompadour	—'80
Napoleon în Rusia	—'80
Memoriile Dnei Steinheil	—'80
Don Juan Rege	—'80
Crimele teroarei	—'80
Lacroix D.: Puilul Vulturului, prelucrată de D. Iacobescu	—'80
Dr. G. Stănculescu: Boalele ochilor și îngrijirea lor	—'20
Gârboviceanu și Chelariu: Snoave	—'20
Eugen Todie: Robii pământului	1'50
St. I. Constantinescu: Din problemele educației	3—
H. Becher Stowe: Coliba lui Moș Toma, roman	—'30
Al. Cazaban: Rozica	—'30
Ohnet: Jale și bucurie	—'30
T. Liviu: Războiul Romanilor cu Hanibal tr. N. Pandele, I/II	—'60
Courteline G.: Învingeri strălucite, piesă într'un act, localizată de Horia P. Petrescu	—'30
Micul mincinos, comedie în 2 acte, local. de Bujorel	—'30
Mirande: Zoe, comedie într'un act	—'24
Wilde O.: Nuvele, trad. de Dr. I. Broșu	—'50

— Pentru porto să se trimită deosebit 10—30 bani de fiecare carte. —

— Porto recomandat cu 25 bani mai mult. —

Colecțiile „Cosinzenii”

de pe anul I. și II. se
pot comandă dela admi-
nistrația revistei pentru
:: suma de cor. 15'— ::

Abonații noștri noi, cari doresc
să aibă revista noastră dela în-
ceput, le capătă amândouă colec-
țiile pentru suma de 13 coroane.

Depozit românesc

de

PIANE ȘI ARMONIURI

în Sibiu, str. Cîsnădiei 7.

Piane și pianine din cele mai
bune fabrici din Austria și Ger-
mania, în nuc mat sau poleit, în
lemn negru, mahagon, palisandru
veritabil, construcțiune modernă,
cadru pancerat, agrafe, moderator
etc., — se pot cumpără cu preț
foarte favorabil în depozitul
meu. Transportul și pachetarea
sunt **gratuite**. Școalele, reuniu-
nile de cântări și alte instituții
culturale primesc favor special.

Armoniuri de școală
bune și solid lucrate.

Rog sprijinul onoratului public român.

Cu ăstlinsă stimă:

TIMOTEI POPOVICI,

profesor de muzică

Sibiu—Nagyszeben

Strada Cîsnădiei 7.

11—